

*Ky publikim është përgatitur me ndihmën e Bashkimit European.
Përmbajtja e këtij publikimi është përgjegjësi vetëm e Instituti
për Demokraci Societas Civilis dhe Qendra për analiza ekono-
mike dhe në asnjë mënyrë nuk i pasqyron qëndrimet e Bashkimit
European.*

PRAKTIKA KRAHASUESE TË ZBATIMIT TË VNR DHE MUNDËSITË PËR ZBATIM NË MAQEDONI

Dokument i shkurtër mbi politikat publike, Prill 2017

Autor: Jovan Bliznakovski

Hyrje

Kompleksiteti i problemeve bashkëkohore sociale dhe ekonomike kërkon një qasje të menduar mirë të vendeve në planifikimin dhe zbatimin e politikave publike. Rregullorja duhet të adresojnë në mënyrë efektive këto probleme, duke minimizuar koston dhe ndikimin e mundshëm negativ të aktiviteteve qeveritare. Me fjalë të tjera, nevojiten mundësitë më të mira rregullatore, dhe lokalizimi i tyre ndodh në ambient të mundësive të shumta që nuk janë efektive, efikase dhe as kosto efektive. Mjet dominant për formulimin e rregullativave të mira në vendet e zhvilluara është Vlerësimi i Ndikimit të Rregullativës (VNR), e cila zbatohet edhe në Maqedoni nga viti 2009. Duke pasur parasysh dobësitë e shumta në zbatimin e VNR në Maqedoni, ky dokument i shkurtër mbi politikën publike transmeton disa nga praktikat e mira të identifikuara nga Organizata për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (OECD) që mund të aplikohen në Maqedoni. Në mënyrë të veçantë, ky dokument shqyrton pesë aspektet e procesit: kontrollin e cilësisë dhe mbikëqyrjen e VNR; zbatimin e proceseve konsultative; VNR e

bazuar në gjetjet dhe provat; Mbështetja e nëpunësve civilë dhe përfshirja e Parlamentit si një përdorues i procesit të VNR. Për secilën nga këto aspekte janë ofruar disa shembuj nga vendet e OECD-së që mund të shërbejnë si udhëzime për përmirësimin e VNR në Maqedoni.

VNR: instrument për rregullimin e cilësisë

VNR është një “metodë për analizën e politikave publike, e cila ka për qëllim të ndihmojë politikbërësit në projektimin, zbatimin dhe monitorimin e përmirësimeve në sistemet rregullatore, duke siguruar një metodologji për vlerësimin e pasojave të mundshme të rregullores së propozuar dhe pasojat reale të asaj aktuale.”¹ Avantazhi më i madh i VNR është një qasje sistematike - duke lejuar politikbërësit dhe vendimmarrësit, në mënyrë të vazhdueshme, të vlerësojnë cili është opsioni më i mirë, në bazë të efekteve që ata duan të arrijnë, duke marrë parasysh ndikimet e mundshme në shoqëri, ekonomi dhe mjedisi. Gjithashtu, VNR jep një pasqyrë të qartë të efekteve të rregullores së propozuar ndaj grupeve të ndryshme shoqërore. E fundit i dedikohet transparencës dhe gjithëpërfshirjes së metodës - hapat e ndryshme që institucionet i ndërmarrin në proceset e politikave dhe rregulloreve janë publikisht në dispozicion dhe sipas definicionit i inkorporojnë pikëpamjet e palëve të interesuara.

---

1 Kirkpatrick, C.H., and D. Parker. 2007. Regulatory Impact Assessment: Towards Better Regulation? CRC Series on Competition, Regulation and Development. Edward Elgar Publishing, стр. 1.

Në këtë mënyrë, VNR përveç se shpie në rregullimin e cilësisë më të mirë, shpei edhe në pjesëmarrje më të madhe publike në të gjitha fazat e ciklit të politikave.

Fillimet në zbatimin e VNR në Shtetet e Bashkuara datojnë nga vitet shtatëdhjetë të shekullit të kaluar, në Evropë nga vitet tetëdhjetë në Mbretërinë e Bashkuar të Britanisë së Madhe dhe Irlandës së Veriut, por në të dyja rastet si përgjigje ndaj sfidave të rregullimit të tepruar të perceptuar dhe shqetësimeve në lidhje me efektet ekonomike. Kështu, VNR fillimisht kuptohet kryesisht si një mjet për të mbrojtur ndërmarrjet nga efektet e mundshme negative të rregullimit, por më vonë u shndërrua në një mjet që është e fokusuar më shumë në çështjet sociale sesa ato ekonomike. Paralelisht me këtë transformim, VNR është zbatuar në një numër gjithnjë më të madh të vendeve të botës - aktualisht një nga mjetet kryesore për zhvillimin gjithëpërfshirës në vendet e Organizatës për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (OECD).² Në vitin 2014, 34 nga 35 vendet e OECD përdorin VNR si një metodë në të cilat bazohen vendimet në hartimin e politikave dhe rregullativave.³

Aplikimi i VNR në Maqedoni ka filluar në vitin 2009 si pjesë e reformave të rregullativës objektivi i dekluar i të cilit ishte për

---

2 Deighton-Smith, R., A. Erbacci and C. Kauffmann (2016), "Promoting inclusive growth through better regulation: The role of regulatory impact assessment", OECD Regulatory Policy Working Papers, No. 3, OECD Publishing, Paris.

3 Shih: Figura 4.3. Trendi i miratimit të VNR në vendet e OECD-së, në dispozicion në: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/governance/regulatory-impact-analysis_9789264067110-en#.
WafdosgjHIU

të përmirësuar ambientin sipërmarrës.⁴ Megjithatë, në bazë të trendeve globale, VNR është bërë shumë më tepër se një fokus i njëanshëm mbi sfidat e zhvillimit ekonomik. Fillimet e VNR në Maqedoni ishin premtuese: pas një periudhe të shkurtër të zbatimit fillestar, në vitin 2011 është kryer reforma e parë e madhe e vendosjes institucionale, ndërsa roli koordinues i përkiste Ministrisë së Shoqërisë Informatike dhe Administratës (MSHIA).⁵ Në këtë mënyrë u themelua një lidhje midis reformës së përgjithshme të administratës publike dhe zhvillimitin e procesit të VNR.⁶ Në vitin 2013, u fut një metodologji e re për VNR, karakteristikë kryesore e të ciliës ishte një nivel më i madh i decentralizimit dhe thjeshtimit, duke marrë parasysh përvojën e mëparshme të dobësive në zbatimin dhe praktikat më të mira ndërkombëtare.⁷ Paralel me këto përpjekje, në vitin 2014 u rrit në mënyrë të konsiderueshme funksionaliteti i portalit Regjistri

---

4 Në vitin 2009 u formua metodologjia e parë e VNR. Shih Metodologjia për vlerësimin e ndikimit të rregullativës, Gazeta Zyrtare, Nr 66 të 28.05.2009.

5 Në periudhën 2009-2011 rolin koordinues e procesit të VNR kishte Kabineti i zëvendëskryeministrit për çështje ekonomike.

6 VNR ishte pjesë e një strategjie për Reformën e Administratës Publike. Shih: Strategjia për Reformën e Administratës Publike në Republikën e Maqedonisë (2010-2015), 21 dhjetor 2010, në dispozicion në: http://mioa.gov.mk/files/pdf/dokumenti/Strategjia_zarJA.pdf.

7 Metodologjia për vlerësimin e ndikimit të rregullativës, Gazeta Zyrtare, No.107 e 30.07.2013.

i Vetëm Elektronik i Rregulloreve (ENER)⁸, i cili është ndoshta ana më e fortë e Maqedonisë në përdorimin e VNR. Portali synon të sjellë së bashku proceset e hartimit të politikave dhe rregullimit të palëve të interesuara, qytetarët dhe shoqatat e tyre dhe komunitetin e biznesit, duke bërë të mundur rishikimin e projekt-rregullores dhe mundësinë për t’u përfshirë drejtpërdrejt në krijimin e tij përmes konsultimeve online.

Megjithatë, aplikimi i VNR në Maqedoni ka mbetur larg nga ai i kënaqshëm. Formularet VNR - dokumente shoqëruese të projekt-legjislacionit që përmbledhin analizat e kryera me VNR nga ministritë – mbetën të ndryshueshme dhe me cilësi shpesh të pamjaftueshme. Një raport i Komisionit Evropian për Maqedoninë në vitin 2016 e vlerëson cilësinë e procesit të VNR si “të dobët”: “. Procedurat e VNR shpesh zbatohen “Vetëm formalisht” ndërsa “vlerësimi i ndikimit financiar aspak nuk përgatitet”.⁹

Përveç kësaj, në aspektin e gjithëpërfshirjes, raporti arriti në përfundimin se “kapaciteti për politika gjithëpërfshirëse dhe të bazuara në dëshmi dhe zhvillim legjislativ duhet të përmirësohet”, dhe se “konsultimet e detyrueshme publike ndërministrare për

---

8 Për një pasqyrë të ndryshimeve të fundit në funksionalitetin e ENER shih: Sazdevski, Maria (2015) Udhëzues për lajmin e Regjistrimit të vetëm Kombëtar të Rregulloreve (ENER), Qendra Maqedonase për Bashkëpunim Ndërkombëtar, në dispozicion në: <http://ogledalonavladata.mk/images/docs/publikacii/vodich-niz-novinite-na-ener.pdf>.

9 Komisioni Evropian, Ish Republika Jugosllave e Maqedonisë Raporti për 2016 SWD (2016) 362 final, Bruksel, 2016/11/09, f. 10

politika dhe rregullativa zbatohen formalisht.”¹⁰ Konsultime në internet ENER uk arritën të fitojnë besimin e palëve të interesuara, komentet dhe sugjerimet e të cilëve për përmirësimin e draft rregulloreve shpesh përfundojnë pa dialog të duhur dhe me veprime të njëanshme të institucioneve shtetërore që i injorojnë qëndrimet e qytetarëve.

Kështu, edhe pse funksionalitet të shkëlqyer, potenciali i energjisë ka mbetur i papërdorur në mënyrë të përshtatshme. Me përshkallëzimin e krizës politike, zbatimi i VNR dhe konsultimeve ENER pothuajse kanë ngecur - në 2016 nga ENER janë botuar vetëm 21 projektligje, ndërsa në të njëjtën periudhë Parlamenti miratoi 314 ligje për të cilat ka obligim për të hartuar VNR (dmth, ENER konsultimet janë aplikuar vetëm në 7% të akteve për të cilat ka obligim për të hartuar VNR).¹¹

Ndërkohë, shoqëria civile ka mbetur e interesuar në mënyrë të konsiderueshme në promovimin e procesit të VNR dhe zhvillimin e konsultimeve dhe gjithëpërfshirjen në krijimin e politikave dhe rregullativës. Dokumenti me titull “Propozim për reforma urgjente demokratike”, i përgatitur nga një grup i organizatave të shoqërisë civile dhe ekspertë të pavarur në përgjigje ndaj dobësive sistematike të lidhura me krizën politike,

---

10 Ibid.

11 Ognenovska, Simona dhe Simona Trajkovska (2017) „Raport mbi mjedisin mundësues për zhvillimin e shoqërisë civile“, Qendra Maqedonase për Bashkëpunim Ndërkombëtar (QMBN), Shkup, f. 57, në dispozicion në: <http://mcms.mk/images/docs/2017/izveshtaj-za-ovozmozhuvachkata-okolina-za-razvoj-na-gragjanskoto-opshtestvo-vo-makedonija-2016.pdf>

u bëri thirrje autoriteteve “impleentim të qëndrueshëm, të shpejtë dhe të plotë të metodologjisë për vlerësimin e ndikimit të rregullores, duke përfshirë edhe konsultimet e detyrueshme me shoqërinë civile.”¹²

Duke pasur parasysh këto dy dobësi të përbashkëta – të lidhura me cilësinë e analizave VNR dhe gjithëpërfshirja - dhe në lidhje me dobësitë e tjera të veçanta - ky dokument i shkurtër për politikën publike ofron më shumë mundësi për përmirësimin e VNR bazuar në praktikën krahasuese të mirë. Të gjithë shembujt e paraqitura më poshtë janë marrë nga publikimi i OECD “Shqyrtimi i Politikave për Rregullativa në vitin 2015” (“Outlook for Rregulator Policy 2015”),¹³ por një përpjekje për të diskutuar përmes prizmit të Maqedonisë. Të paktën, shembujt që pasojnë mund të shërbejnë si rrugë për të menduar në lidhje me hapat e mundshme që do të merren për përmirësimin e procesit të VNR në Maqedoni.

Një qasje e përgjithshme për praktikën e mirë të VNR

Anëmbanë Botës nuk ka një model të vetëm në lidhje me zbatimin e VNR. Dizajni dhe zhvillimi në kuadër të vendeve të

---

12 Propozimi për reforma urgjente demokratike, Shkup, korrik 2016, f. 49, në dispozicion në: http://idscs.org.mk/wp-content/uploads/2016/08/Blueprint_MK_za_WEB.pdf

13 OECD (2015), Doracak i Politikave të Rregullativës OECD 2015, OECD Botimet, Paris

ndryshme është ndikuar fuqimisht nga legjislacioni kombëtar, rregullimet institucionale dhe specifikat sociale dhe kulturore. Pavarësisht dallimeve të tilla, procesi i VNR ndjek një sekuencë të ngjashme hapash, vendosje të ngjashme strukturore,¹⁴ e cila është përsëritur edhe në Maqedoni. Në përgjithësi, procesi përfshin hapat e mëposhtëm: 1) analizën e problemit dhe objektivat e projekt rregullores; 2) identifikimi i opsioneve (rregullative dhe jo-rregullatore) që mund të çojnë në arritjen e objektivave; 3) vlerësimi i efekteve të rëndësishme pozitive dhe negative duke përfshirë analizën e përfitimeve dhe kostove për konsumatorët, bizneset dhe grupet e tjera të interesuara; 4) Proces i konsultimit me grupet e interesit dhe palët tjera të interesuara dhe 5) identifikimin e opsioneve më të mira, duke shpjeguar se pse ai u zgjodh.¹⁵ Modeli i Maqedonisë i VNR përfshin hapa të planifikimit strategjik - i cili në Maqedoni zbatohet me plane vjetore VNR të ministrive dhe Programin e Qeverisë. Planifikimi strategjik është një përparim pozitiv sepse paraprakisht krijon “listë” të rregulloreve që duhet të ndërmerren (në rastin e Maqedonisë për një vit) dhe ajo vendos një bazë të mirë për përgatitjen dhe ndërgjegjësimin e aktorëve të përshtatshëm, nëse ata janë shtetërore ose jo-shtetërore aktorët.

OECD identifikon katër karakteristika për procesin e cilësisë së VNR:¹⁶

- Një strukturë e përshtatshme institucionale, e cila është

---

14 Ibid., P. 94

15 Kirkpatrick, C.H., dhe D. Parker. 2007, f. 4

16 OECD (2015), Doracak i Politikve të Rregullativës OECD 2015, OECD Botimet, Paris

PRAKTIKA KRAHASUESE TË ZBATIMIT TË VNR DHE MUNDËSITË
PËR ZBATIM NË MAQEDONI

veçanërisht e rëndësishme për kontrollin e cilësisë së procesit dhe mbikëqyrjen e saj. Strukturën e vendosur institucionale dhe specifikat kombëtare duhet të jenë udhërrëfyes në hartimin e institucioneve që kanë të bëjnë me zbatimin e VNR;

- Aplikimi i VNR në situata kur rregullim i kashkaktuar “ndikim të rëndësishëm” ekonomik, social apo ndikim në mjedisin jetësor;
- Duhet parashikuar kostot dhe përfitimet e legjislacionit të propozuar, duke mbuluar të gjitha sferat e mundshme të ndikimit
- Konsultime cilësore me grupet e interesit. Konsultimi është një element kyç i VNR që nuk mund të anashkalohej. Praktika krahasuese tregon se shpesh kërkesat formale për konsultime ishin mjaft të mira, por që në praktikë nuk mund të realizohen. Pikërisht cilësia e konsultimeve është një nga aspektet që janë një sfidë e rëndësishme për vendet që zbatojnë VNR.

Qëllimi i këtij dokumenti për politikën publike është që të sigurojë rekomandime dhe udhëzime për përmirësimin e modelit maqedonas të VNR, sipas parimeve të mësipërme të praktikës së mirë. Përveç kësaj janë paraqitur gjashtë aspektet në Maqedoni të cilat janë zbatuar me dobësi të caktuara dhe zbatimi i të cilave mundet dhe duhet të forcohet. Për disa pika problematike janë ofruar më shumë opsione që çojnë në promovimin e segmenteve të ndryshme të procesit.

Mundësi të gjera për përmirësimin e VNR në Maqedoni

Kontrolli i cilësisë dhe mbikëqyrjes së VNR

Zbatimi efektiv i VNR kërkon strukturë të përshtatshme institucionale dhe procedura që lidhen për kontrollin e cilësisë dhe mbikëqyrjen e procesit. Në përdorimin e VNR të Maqedonisë, formalisht është përcaktuar sistem për monitorimin e zbatimit dhe efektivitetit, e cila ka dhënë një mekanizëm për avancim. Ky sistem përbëhet nga dy segmente të rëndësishme të cilat zbatohen nga MSHIA. Në segmentin e parë, të cilat ne mund të përcaktojmë si një sistem i kontrollit të vazhdueshëm të cilësisë - vlerësohet cilësia e analizave së zhvilluar për VNR: MSHIA jep mendimin për draft raportet e përpiluara të VNR para miratimit të tyre si propozim-raportet dhe para fazës së vendim-marrjes brenda seancës së qeverisë. Në segmentin e dytë, e cila, nga ana tjetër, ne mund të përcaktojmë si një sistem i rishikimit periodik, MSHIA paraqet një raport vjetor deri te Qeveria e Maqedonisë për cilësinë e zbatimit të VNR dhe drejtimet e mundshme të përmirësimit. Megjithatë, edhe pse formalisht këto dy segmente janë të përcaktuara, modeli i VNR i Maqedonisë mbështetet së tepërmi në kontrollin e cilësisë dhe mbikëqyrjen nga një aktor i brendshëm. Megjithatë, kjo është një rrethanë negative e cila manifestohet në dobësitë e përmendura më lart: kualitetin e VNR Komisioni Evropian e ka vlerësuar si të dobët edhe në ndjekjen e dobët dhe të pamjaftueshme të procedurave, veçanërisht ato për konsultim me grupet e interesit.

Nga ana tjetër, praktika krahasuese e mirë sugjeron decentralizimin e procesit dhe përcaktimin e rolit të kontrollit të cilësisë dhe mbikëqyrjen e një organi të veçantë që nuk është një aktor i drejtpërdrejtë i VNR. Përveç kësaj - kur është fjala për procesin e shqyrtimit periodik - Praktika krahasuese rekomandon zbatimin e tyre prej auditorëve të jashtëm. Të dy modelet përmbajnë avantazhe të caktuara që mund të ngritin cilësinë edhe në Maqedoni.

Para se të kthehemi në shembujt e këtyre dy modeleve, vlen të përmenden edhe disa shembuj të kontrollit të cilësisë të VNR të ngjashme me modelin e Maqedonisë, por shumë më transparent dhe që dhanë rezultate të rëndësishme. Në Irlandë¹⁷, në vitin 2011, Zyra e Kryeministrit të Republikës së Irlandës ka publikuar një raport, fokusi i të cilit kishin qenë aspektet operative të VNR. Raporti i kishte ofruar rekomandime për përmirësim të bazuar në përvojat e nëpunësve publikë të përfshirë në përgatitjen e analizës VNR dhe ato të palëve të interesuara. Në Holandë,¹⁸ poshtu në vitin 2011, qeveria ka publikuar një raport të plotë mbi një portal piloti në internet për konsultim elektronik në të cilin u theksua se edhe pse konsultimi elektronik krijon kosto plotësuese, megjithatë, duhet të zgjerohet për shkak se është me dobi të madhe për qytetarët dhe komunitetin e biznesit.

---

17 Seksioni irlandez i doracakut të OECD Regulatory Policy Outlook 2015 mund të shihet në: <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/Ireland-web.pdf>.

18 Profili i Holandës nga publikimi i doracakut të OECD Regulatory Policy Outlook 2015 mund të shihet në: <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/Netherlands-web.pdf>

Modeli i kontrollit të vazhdueshëm të cilësisë dhe mbikëqyrja nga një aktor i jashtëm

Zbatimi i modelit të kontrollit të vazhdueshëm të cilësisë dhe mbikëqyrja nga një aktor i jashtëm parasheh delegimin e kompetencave në drejtim të dhënë mendimin mbi raportet e VNR nga trupi i cili nuk merr pjesë drejtpërdrejt në procesin e VNR. Idealisht, ky organ duhet të jetë i përbërë nga ekspertë të jashtëm të cilët në mënyrë të paanshme do të vlerësojnë cilësinë e analizave VNR. Kështu, në Mbretërinë e Bashkuar¹⁹ në vitin 2009 është themeluar i ashtuquajti Komiteti për Politikë Rregullatore (Regulatory Policy Committee), e cila në vitin 2012 u shndërrua në një organ të pavarur këshillimor publik. Detyra e Komisionit është që të sigurojë një shqyrtim të paanshëm të propozimeve për rregullat e reja. Ndërmjet 2010 dhe 2015 ky organ paraqiti 1200 opinione për rregullativat që ndikojnë në komunitetin e biznesit dhe shoqërinë civile nga të cilat 951 janë përkthyer në legjislacion. Opinionet kryesisht kanë qenë të lidhura me cilësinë e gjetjeve dhe të bazuara në dëshmi nga analiza VNR dhe zgjidhje ligjore. Nëse shfaqen dallime të rëndësishme, analiza PCR zakonisht përmirësohet para fazës së konsultimit publik apo diskutimit paraprak të draft rregullores nga ana e legjislativit. Nga viti 2014 është futur një ndryshim pozitiv, sipas të cilit komuniteti i biznesit ka të drejtë të kërkojë një opinion të pavarur nga Komiteti nëse konsideron se analiza apo gjetjet mbi të cilat është bazuar janë të ndryshme nga situata aktuale.

---

19 Profili i Mbretërisë Bashkuar nga publikimi i doracakut të OECD Regulatory Policy Outlook 2015 mund të shihet në: <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/United-Kingdom-web.pdf>

Nga nëntori i vitit 2011 në Republikën Çeke²⁰ 20 vepron “Bordi i VNR” në kuadër të Këshillit Legjislativ të Qeverisë. Bordi i VNR është i përbërë nga ekspertë të pavarur, përfaqësues të shoqatave të sipërmarrësve / punëdhënësve dhe përfaqësues të komunitetit akademik. Detyrat e këtij komiteti janë që të diskutojnë cilësinë e analizës së përgatitur VNR, për të ofruar sugjerime për përmirësimin e tyre (ndërsa ka të drejtë të japë një mendim negativ mbi cilësinë) dhe një rekomandim mbi nevojën për të përgatitur analizën VNR në rast nuk është bërë një propozim legjislativ. OECD arrin në përfundimin se cilësia e analizës VNR në Republikën Çeke është “përmirësuar ndjeshëm”, pas themelimit të bordit të VNR. Ashtu si në rastin e Komisionit për Politikën Rregullatore në Mbretërinë e Bashkuar, “bordi i VNR” në Republikën Çeke është organ i pavarur në kuadër të strukturës institucionale të themeluar e cila e vlerëson cilësinë e procesit të VNR dhe merr pjesë aktive në përmirësimin e saj.

Modeli i revizionit periodik nga një aktor i jashtëm

Zbatimi i modelit të revizionit periodik të jashtëm të VNR, nga ana tjetër, parashikon delegimin e auditimeve vjetore të procesit nga aktorë jo-shtetëror ose nga agjenci shtetërore për shqyrtim në bazë të disa përvojave të paraqitura më poshtë. Ashtu si modeli i mëparshëm, është sugjeruar se një operacion i tillë do të çojë në një vlerësim më të paanshëm të VNR se sa në rastin kur ajo kryehet një aktor i cili ka një rol të drejtpërdrejtë në këtë proces.

---

20 Profili i Çekisë nga publikimi i doracakut të OECD Regulatory Policy Outlook 2015 mund të shihet në: <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/Czech%20Republic-web.pdf>

Në gjashtë raste mes viteve 2008 dhe 2014 në Zelandën e Re²¹ janë kryer auditime të pavarura të cilësisë së VNR. Auditimet janë kryer në një mostër të rastit të të ashtuquajturës “Deklaratë të VNR” (deklarata të VNR: homolog i VNR të Maqedonisë) gjatë vitit të mëparshëm kalendarik. Ndërmjet 2008 dhe 2013, vlerësimi është fokusuar në cilësinë e deklaratave VNR dhe analizën e përgjithshme, krahasimin e mendimve në lidhje me cilësinë e autoriteteve shtetërore të VNR dhe ato të auditorit të pavarur, si dhe ndihmë për agjencitë shtetërore përgjegjëse për përgatitjen e VNR. Raporti përmban një numër rekomandimesh për këto çështje. Në vitin 2014, auditimi i pavarur u përqëndrua në “Zgjidhje / opzione” dhe ka dorëzuar rekomandime për përmirësime në një nga pjesët më komplekse të analizës VNR, një shqyrtim i tillë i pavarur mund të përmirësojë në masë të madhe cilësinë e procesit të VNR dhe të ofrojë rekomandime më efektive për të kapërcyer dobësitë e regjistruara.

Auditime të ngjashme të jashtme për procesin e VNR janë kryer dy herë në Zvicër²² - dhe atë, për aspekte të ndryshme - në vitin 2011 për cilësinë e analizave VNR “të thellësishme” dhe në vitin 2014 të ashtuquajtura analiza “të thjeshta” të VNR.

Në vitin 2015 Zyra e Federale Zvicrane e Auditimit ka iniciuar një proces të gjerë të revizionit të kualitetit të VNR në pjesë të

---

21 Profili i Zelandës së Re nga publikimi i doracakut të OECD Regulatory Policy Outlook 2015 mund të shihet në: <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/New%20Zealand-web.pdf>.

22 Profili i Zvicrës nga publikimi i doracakut të OECD Regulatory Policy Outlook 2015 mund të shihet në: <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/Switzerland-web.pdf>.

zgjedhura të legjislacionit. Nga ana tjetër, në vitin 2010 Gjykata Evropiane e Auditorëve ka publikuar një analizë të plotë të zbatimit të VNR të kryer nga Komisioni Evropian,²³ duke përfshirë edhe cilësinë e procesit të vlerësimit, analizës VNR dhe përdorimin e tyre

*****

Nga shembujt e dhënë del se shtetet zbatojnë tre modele të përgjithshme për kontrollin e cilësisë dhe mbikëqyrjen e VNR, një prej të cilave - e cila mund të quhet një model të kontrollit të brendshëm dhe mbikëqyrje - zbatohet në Maqedoni. Megjithatë, rekomandimi i këtij dokumenti për politikën publike është që Maqedonia në të ardhmen duhet të krijojë një model të kontrollit dhe mbikëqyrjes nga aktorët të cilët nuk janë pjesëmarrës të drejtpërdrejtë në procesin e VNR. Një model i tillë duhet të forcojë procesin e monitorimit dhe do të stimulojë debatin publik mbi VNR dhe, rrjedhimisht, krijon një bazë të mirë për avancim.

Në këtë kuptim, janë paraqitur shembuj të Mbretërisë së Bashkuar dhe Republikës Çeke, të cilat pasqyrojnë modelin e kontrollit të vazhdueshëm të cilësisë nga një aktor i jashtëm. Këta aktorë (Komiteti britanik për Politikën Rregullatore dhe Bordit i VNR i Çekisë) janë çdoherë të angazhuar dhe të përfshirë në përmirësimin e cilësisë. Pjesëmarrja e personave të pavarur në strukturën e këtyre organeve është bazë për cilësinë

---

23 Profili i Komisionit Evropian nga publikimi i doracakut të OECD Regulatory Policy Outlook 2015 mund të shihet në <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/European%20commission-web.pdf>

e tyre dhe veprimtarinë e paanshme. Nga ana tjetër, modeli i revizionit periodik nga një aktor i jashtëm (Zelanda e Re, Zvicër, BE), pavarësisht a janë ato auditorë të jashtëm ose të organeve qendrore të auditimit të shtetit, ka një qëllim tjetër: ofrimin e rekomandimeve më strategjike të orientuara që do të çojnë në ndryshime sistematikenë implementimin e VNR. Si pasojë, të dy modelet përqëndrohen në aspekte të ndryshme në avancimin e VNR, por kanë një gjë të përbashkët – delegimin e kontrollit të cilësisë dhe mbikëqyrjen një aktorit të jashtëm. Pikërisht këtë parim duhet të pranojë Maqedonia gjatë riprojektimit të mundshëm të procesit të VNR, dhe shembujt e prezantuara mund të përfaqësojnë pikë fillestare për hapat e mundshme që do të ndërmerren.

Implementimi i proceseve konsultative

Një nga dobësitë karakteristike të zbatimit të VNR të Maqedonisë është cilësia dhe qëndrueshmëria e proceseve konsultative që aktorët shpesh i përshkruajnë si “formale” dhe jo thelbësore.²⁴ Edhe pse ndjekin një bazë solide për kryerjen e konsultimeve të rregullta - kryesisht nëpërmjet portalit ENER, funksionaliteti i të cilit është jashtëzakonisht i lartë - pikëpamjet e aktorëve shpesh mbeten të përjashtuara nëpër të gjitha fazat e ciklit të

---

24 Gjetja e marrë nga seancat Agora të kryera brenda projektit të IDSCS „sesionet Agora – praktikimi në politikën pjesëmarrje“ (2015-2016).

politikave.²⁵ Në mënyrë të veçantë ENER, por edhe për proceset e tjera konsultative, si dëgjimet publike, parashtrohet kritika për dialog të pamjaftueshëm në mes të institucioneve dhe grupet e interesit. Pra, shpesh propozimet dhe reagimet e qytetarëve nuk do të marrin një përgjigje nga ministrinë. Kjo situatë faktike është kryesisht demotivuese për grupet e interesit (në veçanti përfaqësuesit e shoqërisë civile), të cilët nuk e shohin anën pozitive të angazhimit të tyre, në përputhje me nivelin e ulët të dialogut. Dobësia plotësuese e gjithë procesit dhe periudha e shkurtër e konsultimeve ENER e cila aktualisht është e vendosur në 10 ditë.²⁶

Kjo dobësi ka dy burime karakteristike. E para është mungesa e dukshme e vullnetit politik për të zbatuar konsultime të qëndrueshme. Burimi i dytë është kapaciteti i pamjaftueshëm i ministrive për të zbatuar proceset e konsultimit. Zbatimi i proceseve konsultative brenda VNR thjesht kërkon shpërndarje më të madhe të burimeve njerëzore dhe qasje të duhur strategjike për konsultime, andaj ministrinë duhet të përfshijnë (pa përjashtim) të gjitha palët e interesuara në hartimin e politikave dhe legjislacionit nëpër fusha të ndryshme.

---

25 Disa mangësi në përfshirjen e palëve të interesuara në procesin e politikave dhe legjislacionit në Maqedoni shih: Popovich, Misha dhe John Bliznakovski (2016) „Në labirintet e ciklit të politikave - mundësi për të ndikuar në organizatat e shoqërisë civile“ (letër të shkurtër mbi politikën publike). Instituti për Demokraci „Societas Civilis“ në Shkup (IDSCS), në dispozicion në <http://idscs.org.mk/wp-content/uploads/2009/08/IDSCS-Vo-Lavirintite-na-Ciklusot-na-Kreiranje-Politiki-27012016.pdf>

26 Ibid.

Në publikimin e OECD-së, Meksiko²⁷ është veçuar si shembulli më i rëndësishëm i zbatimit të proceseve konsultative kualitative. Pika qendrore e konsultimeve - si edhe në Maqedoni - bëhet online përmes portalit të Komisionit Federal meksikan për përmirësimin e rregullativës (COFEMER).²⁸ Portali publikon propozimet rregullatore, mendimet e paraqitura të grupeve të interesuara dhe përgjigjet e duhura të institucioneve përgjegjëse, funksionalitet që është i ngjashëm me atë të ENER. Por, COFEMER paralelisht zbaton një fushatë gjithëpërfshirëse dhe të qëndrueshme për popullarizimin e konsultimeve përmes projekt-legjislacionit të drejtpërdrejtë dërguar në grupet e interesit të identifikuara, mediat sociale, email, mediat tradicionale dhe kështu me rradhë.²⁹ Kjo përvojë është veçanërisht e rëndësishme për Maqedoninë, ku funksionaliteti i mirë i ENER është lënë në hije për shkak të shfrytëzimit të pamjaftueshëm. Si pasojë, duhet të ndërmerren hapa për popullarizimin e energjisë dhe pikërisht përvoja e Meksikës me një kombinim të disa mjeteve për popullarizimin (kryesisht elektronike dhe media) duhet të merret parasysh.

---

27 Profili i Komisionit Evropian nga publikimi i doracakut të OECD Regulatory Policy Outlook 2015 mund të shihet në <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/Mexico-web.pdf>

28 <http://cofemersimir.gob.mx/>

29 Një mjet informacioni që u realizua në vitin 2015 në Maqedoni nga sektori civil është “kalendari i politikave publike”, të krijuara në kuadër të projektit “seancat Agora” (2015-2016), zbatuar nga IDSCS. Mjet synon për të njoftuar palëve të interesuara proceset konsultative hershme ENER. Kalendari mund të shihet në: <http://idscs.org.mk/mk/kalendar-na-javni-politiki/>

Në Estoni³⁰, nga ana tjetër, implementohen disa internet portale të cilët në mënyra të ndryshme i lehtësojnë proceset konsultative. Këtu ne paraqesim shembullin e portalit “Draft Sistemin e Informacionit” (EIS - infosüsteem Eelnõude)³¹ i cili ka një qëllim të veçantë – ofron evidencë të opinioneve dhe konkluzione të organeve të ndryshme publike në lidhje me projekt rregulloret e veçanta. Në Maqedoni, energjia nuk ka funksionalitet të ngjashëm - komunikimi midis institucioneve shtetërore publikohet. Disponueshmëria publike e këtyre dokumenteve rrit në masë të madhe transparencën dhe mundëson aktorët më të informuar të marrin pjesë në procesin e ditur parapraakisht qëndrimet e institucioneve të pushtetit publik.

Që nga viti 2014, Qeveria e Koresë së Jugut³² aplikon sistemin e peticioneve online të quajtur “Sin-Mun-Go”³³, e cila synon të japë një përfshirje më të qëndrueshme e publikut në krijimin e rregulloreve. Peticionet janë kryer në tre hapa: 1) Çdo qytetar mund të paraqesë një propozim për të përmirësuar rregullimin në ministrinë përkatëse e cila duhet të paraqesë një

---

30 Profili i Estonisë nga publikimi i doracakut të OECD Regulatory Policy Outlook 2015 mund të shihet në <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/Estonia-web.pdf>

31 <http://eelnoud.valitsus.ee/main>

32 Profili i Koresë nga publikimi i doracakut të OECD të politikave Rregullatore 2015 mund të shihet në <http://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/Korea-web.pdf>

33 <https://www.better.go.kr/>

përgjigje brenda 14 ditëve; 2) Në rast të një përgjigje negative, Ministria është e detyruar të publikojë shpjegim të detajuar të vendimit brenda 3 muajve; 3) Komiteti Kombëtar për Reformën Rregullatore (organi për mbikëqyrjen praktikë legjislativ) mund të kërkojë ndryshime nga Ministria kompetente nëse konsideron se përgjigja negative është e paqëndrueshme. Në vitin 2014, pas futjes së këtij sistemi, janë pranuar rreth 6,500 peticione (kërkesa), nga të cilat më shumë se një e treta (36.6%) janë të pranuar nga ministrinë kompetente dhe janë përfshirë në procedurë të mëtutjeshme. Një normë e tillë e lartë e pranimit është motivuese për aktorët duke shkaktuar përfshirjen e tyre të mëtejshëm në politikën.

Praktikat e orareve kohore për konsultim

Krahasimisht, afati kohor prej 10 ditësh për konsultim me grupet e interesit (si në Maqedoni) i takon modeleve me afate të shkurtra për konsultim. Njëkohësisht, praktika maqedonase tregon se periudha 10-ditore shpesh nuk respektohet. Praktikë e mirë, nga ana tjetër, këmbëngul për një afat të qartë, por nuk përjashton dhe vazhdimi i tij, nëse identifikohet nevoja. Në Meksikë, për shembull, afati i fundit për konsultim është vendosur në 30 ditë pune, por praktika e zakonshme është që afati të zgjatet nëse lind nevoja. Në Sllovaki,³⁴ afati i fundit për konsultim është vendosur në 15 ditë pune. Në nivelin e BE-së, afati është caktuar në 12 javë. Megjithatë, nuk ka asnjë recetë sipas të cilit Maqedonia duhet të zgjidhë për këtë çështje. Krijimi i këtij afati duhet të

---

34 Profili i Sllovakisë nga publikimi i doracakut të OECD Regulatory Policy Outlook 2015 mund të shihet në <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/Slovak-Republic-web.pdf>

bëhet përmes dialogut ndërmjet institucioneve shtetërore dhe palëve të interesuara. Vazhdimi i tij mund të rrisë ndjeshëm mundësinë e përfshirjes së organizatave të shoqërisë civile dhe komunitetit të biznesit.

Bazimi i VNR në të dhëna dhe gjetje kualitative

Një nga parakushtet për analizë kualitative VNR është disponueshmëria e të dhënave të duhura dhe gjetjet që justifikojnë të njëjtën gjë. Mospërputhje në këtë gjendje ndikon drejtpërdrejt në cilësinë e analizave VNR. Ky dokument ofron përfshirjen strategjike të Entit Shtetëror të Statistikës, si një korrektor të procesit të VNR, duke ndjekur shembullin e Republikës Federale të Gjermanisë. Në Gjermani,³⁵ Agjencia e Statistikave Federale (homologu i Entit Shtetëror të Statistikës së Maqedonisë) ex post shqyrton shpenzimet e rregulloreve implementuese dhe i krahason nëse ato janë në përputhje me ata të parashikuara (ex ante) dhe sugjeron shtrirjen e saj të mundshme. Për më tepër, Agjencia siguron mbështetje për ministrinë në bazë të kërkesave individuale në drejtim të vlerësimit nëse legjislacioni ka arritur qëllimet e pritura. Ky rol (kryesisht ex-post) i Agjencisë në përgatitjen e rregulloreve kontribuon ndjeshëm në vlerësimin e procesit të VNR bazuar në të dhënat dhe gjetjet dhe ndikon në ndryshimet dhe ndryshimet e rregullores ekzistuese.

---

35 Profili i Gjermanisë nga publikimi i doracakut të OECD Regulatory Policy Outlook 2015 mund të shihet në: <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/Germany-web.pdf>

Agjencia Federale gjermane Statistikave gjithashtu periodikisht kryen sondazhet e vlerësimeve se si qytetarët dhe komuniteti i biznesit e shohin cilësinë e legjislacionit dhe punën e administratës publike. Hulumtimet fokusohen në përvojat e të anketuarve në bashkëveprim me organet e ndryshme shtetërore. Këto të dhëna përdoren më tej direkt si gjetjet themelore për analiza VNR.

Mbështetja për nëpunësit shtetërorë për përpilimin e analizës VNR

Aplikimi jokonzistent i VNR kryesisht në raport me cilësinë e analizës tregon kapacitetin e pamjaftueshëm të ministrive për VNR. Kjo është për shkak të burimeve të pamjaftueshme njerëzore përgjegjëse për VNR dhe njohuritë e pamjaftueshme të metodologjisë dhe zbatimin e tij në praktikë nga ana e zyrtarëve përgjegjës. Megjithatë, duhet të merret parasysh se metodologjia VNR është një aktivitet kompleks që shpesh kërkon burime financiare dhe njerëzore të konsiderueshme. Qeveria dhe më konkretisht MSHIA deri tani kanë realizuar disa trajnime për nëpunësit shtetërorë të përfshirë në analizën e VNR. MSHIA, në bashkëpunim me Ambasadën e Mbretërisë së Bashkuar ka botuar tashmë disa mësimë për metodologjinë e VNR për nëpunësit shtetërorë dhe palët e interesuara.³⁶ Sigurisht, këto praktika janë veçanërisht të rëndësishme për të çuar më tej procesin dhe rëndësia e tyre nuk duhet të nënvlerësohet. Por

---

36 Një manual i tillë për nëpunësit shtetërorë u botua në 2013. Shih MSHIA (2013) Udhëzimet për vlerësimin e ndikimit të rregullores, Shkup tetor 2013 ë dispozicion në: <https://goo.gl/caoPAI>

kompleksiteti i procesit të VNR në të ardhmen do të krijojë sfida - andaj është e rëndësishme që kapacitetet njerëzore dhe financiare për VNR duhet përmirësuar vazhdimisht. Përveç trajnimit të vazhdueshëm, kjo mund të bëhet me dizajnimin e mjeteve ndihmëse për nëpunësit. Në këtë seksion ne do të paraqesim dy shembuj.

Në vitin 2014, Suedia³⁷ paraqiti një mjet “kalkulatori rregullatot” (“Regelräknaren”)³⁸, e cila u mundëson zyrtarve, politikëbërësve dhe ligjvënësve në një mënyrë të thjeshtë për të llogaritur kostot e rregullave të propozuara në zbatimin e procesit të VNR. Kostot e vlerësuara dhe metodologjia e llogaritjes janë në dispozicion të opinionit dhe mund të konsultohen në një portal të internetit të projektuar posaçërisht për këtë qëllim.

Si Maqedonia, ashtu edhe shumë vende tjera kanë përpiluar manuale të ndryshme për të ndihmuar nëpunësit shtetërorë në zbatimin e VNR. Në manualine OECD, Izraeli³⁹ është identifikuar si një shembull i cilësisë së manualeve VNR për punonjësit publikë. Duke pasur parasysh se Maqedonia tashmë ka krijuar një praktikë të tillë të mirë, ky shembull këtu shërben vetëm si një kujtesë se si manualët, e projektuar si ndihmë për aspekte të ndryshme të procesit të përgjithshëm mund të jetë

---

37 Profili i Suedisë nga publikimi i doracakut të OECD Regulatory Policy Outlook 2015 mund të shihet në: <http://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/Sweden-web.pdf>

38 <https://regelraknaren.tillvaxtverket.se/regelraknaren/#/>

39 Profili i Izraelit nga publikimi i doracakut të OECD Regulatory Policy Outlook 2015 mund të shihet në <https://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/Israel-web.pdf>

veçanërisht të rëndësishëm për vetë aktorët dhe duhet stimuluar në të ardhmen.

Përfshirja e Parlamentit në procesin e VNR-së

Aplikimi i VNR të Maqedonisë, e cila ka qenë e caktuar zyrtarisht, por siç është edhe në praktikë, i përket tërësisht pjesës së qeverisë të procesit të krijimit të politikave dhe legjislacionit. Megjithatë, praktika e mirë në zbatimin e VNR nuk paraqet një njëanshmëri të tillë dhe është veçanërisht negative në kontekstin e Maqedonisë, ku Qeveria në sistemin politik është krijuar si propozuese e zgjidhjeve ligjore, ndërsa trupi i vetëm legjislativ është Parlamenti. Provat tregojnë se qeveria është iniciatori bindshëm më i madh i legjislacionit në Maqedoni - në periudhën 2011-2014 98% e propozimeve legjislative vijnë vetëm nga qeveria dhe deputetët marrin pjesë të parëndësishme (vetëm 19 nga 888 propozimeve janë dorëzuar nga MSHP).⁴⁰

Kjo situatë lë ligjvënësit në një pozitë për t'u përqëndruar në vlerësimin e propozimeve të qeverisë. Por në përgjithësi konsiderohet se Parlamenti është jokonzistent në këtë drejtim - argumenti për deputetët është i përqëndruar jomjaftueshëm mbi

---

40 Raporti i përbërjes së Shtatë të Kuvendit 25.06.2011 - 05.03.2014.
Kuvendi i Republikës së Maqedonisë

përmbajtjen e propozim- rregullores.⁴¹

Nga ana tjetër, konkluzionet e analizës VNR, përveç për opinionin dhe palët e interesuara mund të jetë veçanërisht e dobishme për deputetët të cilët gjatë diskutimit të legjislacionit mund të mbështeten në të. VNR ofron një mundësi unike për deputetët – duke ua paraqitur atyre përfitimet dhe kostot e rregullores së propozuar, pikëpamjet e palëve të interesit dhe opsioneve alternative që janë në dispozicion - u lejon atyre për të forcuar argumentet e tyre dhe për të informuar gjatë vendimmarrjes. Rrjedhimisht, ajo krijon një lidhje të fortë në mes të procesit të VNR dhe Parlamentit. Edhe pse nuk ka shembuj konkretë ku një vend i adresohet drejtpërdrejt kësaj dobësie, megjithatë, shembujt e paraqitura më poshtë japin udhëzime se si të përfshihet Parlamentit në procesin e VNR.

Ky dokument për politikë publike ofron një nivel më të lartë të formalizimit të procesit të VNR që do të krijojë një lidhje në mes të Qeverisë dhe Parlamentit. Kjo nënkupton rregullimin e procesit të VNR në legjislacion. Një vendim i tillë ligjor do të krijonte një ambient për zhvillimin e praktikës së përdorimit të analizës VNR nga deputetët. Supozimi është se në qoftë se parlamenti miraton një ligj që do të rregullojë procesin e VNR, kjo do të çojë në një njohje më të ngushtë me të dhe në shfrytëzimin e saj më të madh.

---

41 Për disa tregues të cilësisë së debateve parlamentare në periudhën Qershor 2014 Maj 2015 Shihni: Dimeski, Jane (2015) „debat i ashpër- analizuar cilësinë e diskutimit në Kuvend në qershor 2014 - Maj 2015“ IDSCS, në dispozicion në <http://idscs.org.mk/wp-content/uploads/2009/08/rovovska-debata-mk.pdf>

Kështu, në vitin 2012, Greqia⁴² ka miratuar Ligjin për rregullativë më të mirë që parashikon parimet dhe hapat në zbatimin e procedurës legislative në të gjitha degët e pushtetit publik. Ligji përcakton aspektet e zbatimit të VNR në bazë të procesit të aplikimit në Greqi. Ky ligj nuk duhet të përbëjë një model të rreptë për Maqedoninë, por këtu shërben si një shembull i një mënyre për VNR mund të futet me vendosmëri më të madhe si një referencë në debatin parlamentar.

Zgjidhja ligjore që propozuar këtu për Maqedoninë do të përcaktonte dorëzimin e detyrueshëm të VNR për ligjvënësit. Sigurisht, kjo nuk duhet të jetë hapi i vetëm për përfshirje më të qëndrueshme të Parlamentit - Deputetët duhet të jenë të informuar mirë në lidhje me strukturën dhe përmbajtjen e analizës VNR, mënyrës se si mund ta zbatojnë dhe përfitimet e përgjithshme të procesit.

Në Zvicër, megjithatë, trupi parlamentar “Kontrolli parlamentar i administratës” ka kryer një vlerësim gjithëpërfshirës të konsultimeve dhe dëgjimeve publike që treguan mangësi në afatet shumë të shkurtra për konsultime dhe njohuri të pamjaftueshme të opinionit se si janë shqyrtuar komentet e paraqitura. Ky shqyrtim ka çuar në ndryshime të rëndësishme në legjislacionin për konsultim. Ky shembull, edhe pse në lidhje me mbikëqyrjen e procesit të VNR është vendosur këtu në mënyrë që të tregojnë se parlamenti mund të ketë një rol efektiv në procesin e VNR

---

42 Profili i Greqisë nga publikimi i doracakut të OECD Regulatory Policy Outlook 2015 mund të shihet në <http://www.oecd.org/gov/regulatory-policy/Greece-web.pdf>

nga një prizëm krejtësisht të ndryshme.

Përmbledhje finale

Ky dokument i shkurtër mbi politikën publike u përpoq që të sjellë disa nga praktikat më të mira botërore në zbatimin e procesit të VNR. Ilustrimet janë bërë në lidhje me gjendjen aktuale të zbatimit të VNR në Maqedoni. Qasja e miratuar është se Maqedonia nuk ka nevojë për një transferim i modelit të plotë nga një vend tjetër, përkundrazi, nevojiten korrigjime të ndryshme sistimore në disa pjesë të normave dhe praktikave të VNR. Me pak fjalë, ofruam shembuj të përmirësimit të VNR në pesë aspekte që përkojnë me angazhimet kryesore të këtij dokumenti.

Aplikimi i VNR-së në Maqedoni ka nevojë për kontroll të vazhdueshëm të cilësisë dhe mbikëqyrje nga një aktor i pavarur - në rastin më të mirë të përbërë nga ekspertë të pavarur - sipas shembujve të Mbretërisë së Bashkuar dhe Republikës Çeke. Procesi mund të forcohet në mënyrë të konsiderueshme me krijimin e një kontrolli periodik të pavarur, duke ndjekur shembullin e Zelandës së Re. Dështimi i konsultimeve publike duhet të adresohet përmes popullarizimit dhe masave për ndërtimin e besimit - kryesisht me shembullin e Meksikës. Periudha e shkurtër 10-ditore për konsultime duhet të zgjatet, dhe ky dokument ka treguar se ka më shumë mundësi për këtë, sipas praktikave krahasuese. Enti shtetëror për statistikë duhet të futet në proces - si servis për të dhëna dhe gjetje që janë të bazuara në analizat nga shembulli gjerman. Nëpunësit shtetërorë duhet të vazhdojnë të mbështeten për të rritur nivelin e cilësisë e analizave PCR, dhe ky dokument ka treguar se ka mjete inovative

(Suedi). Në fund të fundit, nevojitet përfshirja e Parlamentit në procesin e VNR, dhe kjo mund të bëhet përmes një formalizimi të lartë - duke miratuar një zgjidhje ligjore për VNR. Analiza e PCR, në fund duhet të jetë pikë referimi për ligjvënësit gjatë diskutimeve parlamentare dhe në vendimin e tyre mbi projekt-rregullores.

Marrë në përgjithësi, mundësitë për zhvillimin e VNR janë pothuajse të pafund, dhe përfitimet nga zbatimit cilësor të mëdha. Kjo është arsye e mjaftueshme për të rishqyrtuar disa aspekte të zbatimit të VNR në Maqedoni.